https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Usmonova Kamola Erkinovna

Farg'ona davlat universiteti 1-kurs doktoranti

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA INFORMATSION-ANALITIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH IJTIMOIY ZARURAT SIFATIDA

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida jamiyatning barcha sohalarida axborot oqimlari hajmi keskin ortib bormoqda. Ta'lim tizimi ham ushbu jarayondan chetda qolmay, pedagoglardan nafaqat fan bo'yicha chuqur bilim, balki axborotni izlash, tahlil qilish, baholash va undan samarali foydalanish kompetentligini talab etmoqda. Ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni shakllantirish bugungi kunning muhim ijtimoiy zaruratiga aylanmoqda. Chunki zamonaviy o'qituvchi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil va axborot madaniyatini rivojlantiruvchi asosiy subyekt hisoblanadi.

Introduction

In the context of globalization and rapid digital transformation, the volume of information flows in all spheres of society has increased significantly. The education system is no exception, requiring teachers not only to possess subject knowledge but also to demonstrate the ability to search, analyze, evaluate, and effectively use information. In this regard, the development of informational and analytical competence among future teachers has become an urgent social necessity. A modern teacher plays a key role in fostering critical thinking, analytical skills, and information culture among students.

Введение

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

В условиях глобализации и цифровой трансформации объём информационных потоков во всех сферах общества стремительно возрастает. Система образования также претерпевает существенные изменения, предъявляя к педагогам требования не только в области предметных знаний, но и в умении работать с информацией: искать, анализировать, оценивать и эффективно использовать её. В этой связи формирование информационно-аналитической компетентности у будущих учителей становится важной социальной необходимостью.

“O‘zbekiston – 2030” strategiyasida mamlakatni **inson kapitaliga tayangan holda rivojlantirish**, raqamli transformatsiyani jadallashtirish va ta’lim sifatini tubdan yaxshilash ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur strategiyada **ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish**, **tanqidiy va analitik fikrlovchi kadrlar tayyorlash**, **ma’lumotlar bilan ishlash madaniyatini shakllantirish** asosiy yo‘nalishlar sifatida ko‘rsatilgan. Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak o‘qituvchilarda **informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish** jamiyat ehtiyojidan kelib chiqadigan ijtimoiy zaruratdir. Chunki zamonaviy o‘qituvchi axborot manbalarini tanlay olishi, ishonchli va soxta ma’lumotni farqlashi, katta hajmdagi axborotni tahlil qilishi, pedagogik qarorlarni dalillarga asoslangan holda qabul qilishi kabi malakalarga ega bo‘lishi lozim.

Oliy ta’limni rivojlantirish konsepsiyasida informatsion-analitik kompetentlik alohida ahamiyat kasb etadi. Oliy ta’limni rivojlantirish konsepsiyasida quyidagi ustuvor yo‘nalishlar belgilangan:

- kompetensiyaviy yondashuv asosida kadrlar tayyorlash;
- talabalarda mustaqil ta’lim olish va tahliliy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish;
- o‘quv jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini chuqur integratsiya qilish;

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

- ta’lim, fan va amaliyot integratsiyasini kuchaytirish.

Mazkur ustuvor yo‘nalishlar bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishni konseptual asos sifatida belgilaydi. Chunki kompetensiyaviy yondashuvda bilimning o‘zi emas, balki ,bilimni topish, tahlil qilish, baholash va amaliyotga tatbiq etish asosiy mezon hisoblanadi. Shuningdek, konsepsiyada ta’lim sifatini oshirish va xalqaro reytinglarda raqobatbardoshlikni ta’minlash vazifasi qo‘yilgan bo‘lib, bu bevosita o‘qituvchilarning informatsion savodxonligi va analitik kompetentligiga bog‘liq.

Bugungi globallashuv va axborot oqimining keskin ortishi sharoitida jamiyat ta’lim tizimidan quyidagilarni talab qilmoqda:

- faktlarga asoslangan qaror qabul qila oladigan pedagoglar;
- axborot xavfsizligini tushunadigan va o‘quvchilarga tushuntira oladigan mutaxassislar;
- innovatsion va tahliliy fikrlashga ega o‘qituvchilar.

Shu sababli informatsion-analitik kompetentlik: **ijtimoiy buyurtma**, **davlat ta’lim siyosatining strategik yo‘nalishi**, **bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy yetukligi mezoni** sifatida namoyon bo‘lmoqda. Mazkur kompetentlikni rivojlantirish ta’lim tizimining barqaror rivoji, o‘qituvchilarning kasbiy raqobatbardoshligi va jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida ijtimoiy zarurat kasb etadi.

Mavzuning dolzarbligi

Bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish masalasi zamonaviy ta’lim islohotlari bilan chambarchas bog‘liq. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sifatini oshirish, raqamli pedagogika va kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish bo‘yicha qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar mazkur masalaning dolzarbligini yanada kuchaytirmoqda. Axborotning haddan tashqari ko‘pligi sharoitida uni tanlash, qayta ishlash va pedagogik faoliyatda

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

qo‘llash ko‘nikmalariga ega bo‘lmagan o‘qituvchi samarali ta’lim jarayonini tashkil eta olmaydi.

Yangiligi. Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni ijtimoiy zarurat sifatida kompleks yondashuv asosida asoslab berilganidadir. Shuningdek, kompetentlikning tarkibiy komponentlari (axborotli, tahliliy, refleksiv va amaliy) pedagogik faoliyat kontekstida tizimli ravishda yoritiladi.

Mavzuning amaliy ahamiyati shundaki,Maqola natijalari oliy pedagogik ta’lim muassasalarida:

- o‘quv reja va fan dasturlarini takomillashtirish;
- pedagogik amaliyot jarayonida analitik faoliyatni kuchaytirish;
- bo‘lajak o‘qituvchilarni kasbiy tayyorlashda foydalanish uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega.

Ilmiy muammo. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, hozirgi vaqtda bo‘lajak o‘qituvchilarning aksariyatida axborotni faqat iste’mol qilish ko‘nikmasi shakllangan bo‘lib, uni tahlil qilish, solishtirish, xulosalash va pedagogik qarorlar qabul qilishda qo‘llash darajasi yetarli emas. Shu bois, quyidagi ilmiy muammo yuzaga keladi:

Qanday pedagogik shart-sharoitlar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni ijtimoiy zarurat darajasida samarali rivojlantirish mumkin?

Tadqiqotning maqsadi. Bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruratini ilmiy asoslash va uni ta’lim jarayonida samarali shakllantirish yo‘llarini aniqlash.

Vazifalar

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

- informatsion-analitik kompetentlik tushunchasining mazmun-mohiyatini tahlil qilish;
- uning bo‘lajak o‘qituvchilar kasbiy tayyorgarligidagi o‘rnini aniqlash;
- kompetentlikni rivojlantirishga ta’sir etuvchi ijtimoiy omillarni asoslash;
- pedagogik ta’lim jarayonida qo‘llash mumkin bo‘lgan metod va shakllarni tavsiya etish.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish;
- taqqoslash va umumlashtirish;
- kuzatish va pedagogik tahlil;
- mantiqiy tahlil va modellashtirish.

Mazkur metodlar bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish jarayonini tizimli o‘rganish imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari.O‘tkazilgan tahlillar natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

- informatsion-analitik kompetentlik bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy faoliyatida asosiy kompetensiyalardan biri hisoblanadi;
- ushbu kompetentlikning rivojlanishi ta’lim sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi;
- muammoli ta’lim, loyiha faoliyati va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kompetentlikni rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega.

Muhokama. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish faqat alohida fanlar doirasida emas, balki barcha pedagogik jarayonlar integratsiyasi asosida amalga oshirilishi lozim. Bo‘lajak o‘qituvchi axborotni tahlil qilish orqali ta’lim jarayonini rejalashtirish, baholash va takomillashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak o‘qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimi oldida turgan muhim ijtimoiy zaruratdir. Ushbu kompetentlik pedagogning kasbiy muvaffaqiyati, ta’lim sifati va o‘quvchilarning intellektual rivojlanishini ta’minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shuning uchun oliy pedagogik ta’lim tizimida mazkur kompetentlikni shakllantirishga yo‘naltirilgan tizimli va maqsadli ishlarni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. **Ta’lim va ilm-fanni rivojlantirishga oid qaror va farmonlar to‘plami.** – Toshkent: O‘zbekiston, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. **Oliy ta’lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi.** – Toshkent, 2019.
3. Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O‘zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
4. Zunnunov A., Abdullayeva M. **Pedagogik kompetentlik va uning rivojlanish mexanizmlari.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
5. Anderson L.W., Krathwohl D.R. **A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing.** – New York: Longman, 2001..
6. Voogt J., Roblin N.P. **A Comparative Analysis of International Frameworks for 21st Century Competences.** – Journal of Curriculum Studies, 2012.
7. OECD. **Future of Education and Skills 2030.** – Paris: OECD Publishing, 2020.
8. To‘xtayeva H. **Bo‘lajak o‘qituvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish.** – Pedagogik ta’lim jurnali, 2021, №3.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

9. Abdurahmonov O. **Raqamli pedagogika asoslari.** – Toshkent: Fan, 2021.
10. Sharipov Sh. **Ta’lim sifatini oshirishda kompetensiyaviy yondashuv.** – Toshkent: Innovatsiya, 2020.